

УДК 581.9(477.53)

РІДКІСНІ ВИДИ СУДИННИХ РОСЛИН ЛІСОВИХ ФІТОЦЕНОЗІВ ОКОЛИЦЬ СЕЛА ТЕРЕШКИ (ПОЛТАВСЬКА ОБЛ.)

Орлова Л.Д., Матвієвська О.О.

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

Вивчення рідкісних видів та їх охорона є важливою передумовою концепції сталого розвитку та збереження фіторізноманіття. Інвентаризація видів флори та виділення раритетної її фітокомпоненти є необхідним в умовах посиленого антропогенного навантаження на природні фітосистеми, яке у найбільшій мірі спостерігається у населених пунктах та на прилеглих до них територіях.

Метою нашої роботи було дослідження рідкісних видів судинних рослин лісових фітоценозів села Терешки. Лісові угруповання є зональним типом рослинності для цього регіону, розташованого на Лівобережжі р. Дніпра у межах лісостепової зони України, а отже, займають значні площі і репрезентують типові та рідкісні види рослин, поширених у цій місцевості. Переважають соснові і частково дубово-соснові ліси, розташовані на боровій терасі р. Ворскла та вільхові ліси на зниженнях та уступі другої тераси. Наявні також невеликі масиви дубових і білотоплевих лісів, розташованих у прирусловій частині заплави лівого берега р. Ворскла.

Дослідження проводили у квітні-вересні 2020 року. За результатами цих робіт було з'ясовано, що у лісових фітоценозах околиць села Терешки трапляється 11 рідкісних видів судинних рослин. Серед них чотири види занесені до «Червоної книги України» [2], а сім видів належать до регіонально рідкісних і охороняються на території Полтавської області [1].

Серед чотирьох видів з «Червоної книги України» три (*Crocus reticulatus* Steven ex Adam, *Pulsatilla patens* (L.) Mill. і *P. pratensis* (L.) Mill.) мають природоохоронну категорію «неоцінений», а ще один (*Iris pineticola* Klokov) – категорію «вразливий» [2]. Усі вони в околицях села Терешки належать до дуже рідкісних. *Crocus reticulatus* і *Iris pineticola* представлені поодинокими і дуже малочисельними (не більше 20 особин) локалітетами у дубово-соснових лісах неподалік залізниці Полтава – Лозова, а *Pulsatilla patens* і *P. pratensis* у невеликій кількості (до 100 особин кожного виду) зростають у рідколіссях соснових лісів та на прилеглих до них піщаних галявинах між сс. Терешки і Зінці та сс. Терешки і Микільське.

Серед семи регіонально рідкісних видів до найпоширеніших належить *Convallaria majalis* L., цей вид спорадично трапляється на багатьох ділянках дубово-соснових і частково соснових лісів та представлений багаточисельними (не менше 1000 особин) локалітетами. Малочисельними на досліджуваній території є такі види, як *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn (невелика група росте у сосновому лісі на північно-східній околиці с. Терешки), *Centaurea sumensis* Kalen. (зрідка у соснових лісах), *Potentilla erecta* (L.) Raeusch. (зрідка у соснових лісах і на узліссях), дуже рідкісними – *Campanula persicifolia* L. і *Rubus saxatilis* L. (були знайдені тільки поодинокі особини у дубово-сосновому лісі біля залізниці Полтава – Лозова), а також *Scilla siberica* Haw. (невелика група особин виявлена у заплавному дубовому лісі на лівому березі р. Ворскла).

У систематичному спектрі рідкісних видів флори лісів околиць села Терешки переважають дводольні рослини (клас Magnoliopsida) – шість видів (54,5%), однодольні рослини (Liliopsida) представлені чотирма видами (36,4%), папоротеподібні (Polypodiopsida) – одним видом (9,1%). Провідні родини – Hyacinthaceae, Iridaceae, Ranunculaceae і Rosaceae, кожна з яких містить по два види (по 18,2%). Решта родин (Asteraceae, Campanulaceae, Dennstaedtiaceae) представлені одним видом (по 9,1%).

Частина локалітетів виявлених рідкісних видів знаходяться під охороною на території ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Урочище Триби», яка охоплює квартали 45-48 Чалівського лісництва і має площу 5 га. Перспективним було б розширення площі цього заповідного об'єкту, яке б дозволило зберегти переважну більшість популяцій тих рідкісних видів судинних рослин, що були знайдені у 2020 році.

Список використаних джерел:

1. Байрак О. М. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини Полтава: Верстка, 2005. 248 с.
2. Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я. П. Дідуха. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.